

บทที่ 1

ภาษาตระกูลไท (Tai) และประโยชน์ของการเรียนภาษาถิ่น

ภาษาตระกูลไทเป็นภาษาที่มีผู้พูดจำนวนมากตระกูลหนึ่งในทวีปเอเชีย อาณาบริเวณที่มีผู้พูดภาษาตระกูลไทอาศัยอยู่นั้นได้แก่ บริเวณรัฐอัสสัม รัฐอรุณจัลประเทศ ประเทศอินเดีย ทางใต้ของประเทศจีนในมณฑลยูนนาน กวางสี ไกวจา รัฐฉาน (ชาน) ประเทศพม่า ประเทศไทย ประเทศลาว ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม และลงไปจนถึงรัฐกลันตัน ไทรบุรีและปะลิส ประเทศมาเลเซีย ในบรรดาประเทศต่างๆ ที่มีคนไทอาศัยอยู่ข้างต้นนี้มี 2 ประเทศ คือ ประเทศไทยและประเทศลาวเท่านั้นที่เป็นแหล่งใหญ่ของผู้ที่พูดภาษาตระกูลไทและใช้ภาษาตระกูลไทเป็นภาษาของประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยนั้นนอกจากจะมีคนไทยแล้ว ยังมีคนไทเผ่าอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่เป็นเวลานาน จนปัจจุบันลูกหลานก็เป็นคนไทยไปแล้วหากแต่คนเหล่านี้ยังพูดภาษาไทยของคนอยู่ ได้แก่ ไทญ้อ ไทดำ ไทพวน ผู้ไท ลาวครั่ง ลาวเวียง ไทลื้อ ไทจีน ไทใหญ่ ไทยอง และไทห่า เป็นต้น สำหรับในประเทศลาวนอกจากจะมีคนลาวแล้วก็มีคนไทเผ่าอื่นๆ อีกได้แก่ไทพวน ไทดำ ผู้ไทและไทญ้อ เป็นต้น

ส่วนคนไทในประเทศอื่นๆ นั้น ใช้ภาษาตระกูลไทในหมู่บ้านของตนเองและต้องใช้ภาษาราชการตามประเทศที่ตนอาศัยอยู่ คนไทที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ คนไทในประเทศจีนมีชื่อว่า ไทลื้อ ไทเมา ไทเหนือ ไทนอง ไทลุงโจว ไทจ้วง ไทโห้ ไทจงเจีย เป็นต้น คนไทในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดียมีไทอาหม (ปัจจุบันไม่พูดภาษาไทยแล้ว) ไทพาก ไทคำตี้ ไทโนรา (หรือไทคำยาง) ไทอ้ายตอน ในประเทศพมามี ไทใหญ่ ไทจีน (จีน) ไทเมา ไทคำตี้ ไทห่า ไทลื้อ ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนามมี ไทโห้ ไทนอง ไทดำ และไทขาว เป็นต้น

ลักษณะของภาษาตระกูลไท

นักภาษาศาสตร์สามารถระบุได้ว่าภาษาถิ่นใดควรจัดอยู่ในตระกูลไท แม้ว่าภาษาไทยของคนไทเผ่าต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มีความแตกต่างกันทั้งด้านเสียงและคำศัพท์ และยังอยู่ห่างกันเท่าใดก็มีความแตกต่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่ได้ติดต่อกัน มิได้รับรู้การเปลี่ยนแปลงของภาษาร่วมกัน ต่างคนจึงต่างพัฒนาภาษาของตนไป เมื่อเวลา

ผ่านไปนานๆ ก็กลายเป็นภาษาเฉพาะของแต่ละเผ่าชนไป แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเป็นภาษาตระกูลไทเหมือนกัน ก็ย่อมคงลักษณะสำคัญ อันแสดงถึงความเป็นภาษาตระกูลเดียวกัน อยู่หลายประการ ซึ่งลักษณะของภาษาตระกูลไท มีดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นภาษาคำโดด (Isolating Languages) กล่าวคือมีคำศัพท์ส่วนมากเป็นคำพยางค์เดียวและไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ เมื่อนำไปใช้ในประโยค
2. มีคำศัพท์สามัญหรือศัพท์พื้นฐาน (Cognate Words) ที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ทั้งเสียงและความหมาย
3. มีหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ทั้ง 3 ประเภท และมีจำนวนหน่วยเสียงที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน
4. สามารถหาเสียงปฏิภาคหรือเสียงเทียบ (Sound Correspondences) ระหว่างหน่วยเสียงของภาษาไทยกลุ่มต่างๆ ได้ เช่น หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /k^h/ ของคำในภาษาไทยมาตรฐานบางคำจะตรงกับหน่วยเสียง /k/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยใหญ่ เป็นต้น
5. การเรียงคำจะเขียนคำขยายไว้หลังคำที่ถูกขยาย
6. การเรียงคำเข้าประโยคแบบบอกเล่าจะขึ้นต้นด้วยประธาน ต่อด้วยคำกริยาและตามด้วยกรรม (ถ้ามี) ซึ่งเป็นประโยคที่มีโครงสร้างแบบ S.V.O. ส่วนประโยคปฏิเสธก็จะเติมคำที่แสดงความปฏิเสธ เช่น ไม่ บ่ หรือ เบ่า ไว้หน้าคำกริยา

ความหมายของคำว่า “ภาษาถิ่น” (Dialects)

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาใดภาษาหนึ่งที่ใช้พูดในแต่ละชุมชน ตัวอย่างเช่น ในประเทศไทยเราสามารถแบ่งภาษาไทยตามความคล้ายคลึงกันทางเสียงและคำศัพท์ได้ 4 กลุ่ม คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ โดยทั่วไปแล้วคนไทยจะสามารถระบุได้ว่าภาษาที่ตนได้ยินอยู่นั้น เป็นเสียงพูดของคนภาคใด หรือเป็นภาษาไทยถิ่นใด แต่จะไม่อาจระบุได้ว่าเป็นคนจังหวัดใด ยกเว้นคนที่อยู่ในภาคนั้นๆ จึงจะทราบได้ ทั้งนี้เพราะเป็นความแตกต่างที่ละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อยลงไปอีก จากความแตกต่างของภาษาระหว่างภาค ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละภาคนั้นหากต่างจังหวัดกันหรือจังหวัดเดียวกันแต่ต่างตำบลกัน ภาษาก็จะแตกต่างกันออกไปอีก เป็นภาษาถิ่นย่อยของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะ

ประโยชน์ของการศึกษาภาษาถิ่น

การศึกษภาษาถิ่นต่างๆ ให้ประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ในด้านการสื่อสาร ภาษาเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มีมนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน ฉะนั้น การเรียนรู้ภาษาถิ่นใดก็ย่อมสามารถเจรจาสื่อสารเข้าถึงผู้ที่เป็นเจ้าของภาษาได้ และทำให้ผู้ที่เจ้าของภาษาเกิดความรู้สึกที่เป็นมิตรอีกด้วย ดังนั้นหน่วยราชการและนักวิชาการในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญต่อภาษาถิ่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการรู้ภาษาถิ่นในท้องที่ที่จะปฏิบัติงานนั้นจะช่วยให้เข้าถึงประชาชน ช่วยให้การปฏิบัติงานได้ผลดียิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าภาษามีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศด้วยเช่นกัน

2. การศึกษภาษาถิ่นทำให้ผู้ศึกษามีความรู้คำศัพท์กว้างขวางมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้มาช่วยศึกษาหรือช่วยให้เข้าใจภาษาไทยมาตรฐานดียิ่งขึ้น และช่วยให้ไม่เกิดการใช้คำที่ผิดพลาดได้ ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยมาตรฐานมีสำนวนว่า “ผีซ้าดำพลอย” ซึ่งคนส่วนใหญ่ใช้ผิดเป็น “ผีซ้าดำมพลอย” เพราะไม่ทราบว่า “ดำ” มีความหมายว่าอย่างไร จึงไปใช้คำว่า “ดำม” แทน ทำให้เกิดการตีความที่ผิดๆ ไป หากได้ศึกษาภาษาถิ่นไถ่อื่นๆ เช่น ภาษาไทยถิ่นอีสานก็จะพบว่า “ดำ” หมายถึง “ผีเรือน ผีบรรพบุรุษ”¹ หรือภาษาไทยอาหม “ดำ” หมายถึง “ผีบรรพบุรุษ”² เช่นเดียวกัน ดังนั้นคำว่า “ผี” กับ “ดำ” ก็มีความหมายใกล้เคียงกัน สำนวนนี้เกิดจากการซ้อนคำว่า “ผีซ้า” กับ “ดำพลอย” นั่นเอง ความหมายตามรูปศัพท์ของสำนวนนี้ก็คือ ถูกผีอื่นทำร้ายแล้ว ผีบรรพบุรุษของตนก็มาทำร้ายอีก และความหมายโดยนัยหมายถึง กำลังมีเรื่องเดือดร้อนอยู่ก็เกิดเรื่องใหม่ซ้ำซ้อนเข้ามาอีก

นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำศัพท์ในภาษาถิ่นต่างๆ จะช่วยให้สามารถตีความ ทำความเข้าใจกับวรรณกรรมไทยเก่าๆ ได้ถูกต้องและดียิ่งขึ้น เพราะในวรรณกรรมเก่าๆ มักมีคำศัพท์โบราณที่คนไทยภาคกลางรุ่นใหม่ไม่รู้จักปนอยู่มาก แต่คำศัพท์เหล่านั้นยังคงใช้พูดกันในภาษาถิ่นอื่นๆ อยู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 159.

²โรจน์ วิชาศิลป์, “ระบบการเขียนของไทยอาหม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529), หน้า 159

2.1 ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1 บรรทัด 22 มีข้อความว่า “...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้ ล้มตายนายกว่าเหย้าเรือนพ่อเชื้อ...” คำว่า “กว่า” หากจะอธิบายตามความหมายของภาษาไทยมาตรฐานว่า “เกิน” ก็ไม่เข้ากับใจความ แต่หากแปลว่า “ไป”³ ตามภาษาไทยใหญ่แล้ว “หายกว่า” หมายถึง “หายไป” นั่นเอง

2.2 ในวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ มีคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือปนอยู่มากหากได้ศึกษาหรือมีความรู้เกี่ยวกับคำภาษาไทยถิ่นเหนือแล้ว ก็จะช่วยให้อ่านลิลิตพระลอได้เข้าใจและซาบซึ้งมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

- ขยด - ทวารโนว่าใกล้ ฤาแลวันนี้ไสร ขยดออกกรือคูไกล
ขยด หมายถึง ขยับ เลื่อน กระเถิบ
ปัจจุบันใช้คำว่า “ขด” เช่น “ขดไปหน่อย” หมายถึง ขยับไปหน่อย
- เกียด - สองฝั่งฉนวนใจเกียด ฮีน่าเกลียดใจรา
- เยียวเห็นและเกียดไซรั ใจบุญที่เอย
เกียด หมายถึง โกรธ โมโห ออกเสียงว่า “เกียด”
- เทียว - ข้าใช้ชาวในผู้สนิท ชิดชอบอัชฌาสัย
ไปซื้อขายวายถ่อง แล้วให้ท่องเทียวเดิน
เทียว หมายถึง เดิน ออกเสียงว่า “เตียว”
- ท่าว - คริ่งนายแก้วะยัน ต้องนายขวัญท่าวทบ
- ถนัดคั้งไม้ร้อยอ้อม ท่าวท่าวทับทรวง
- ส่วนสมเด็จจรรวดี พระชนนีรู้ข่าว ทะทีกท่าวซุดสยบ
ท่าว หมายถึง ล้ม หกล้ม ออกเสียงว่า “ด้าว”

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

- ทิ้ง - เขียนถึงนางซ้ายขวา กอดเจ้าหล้ารักริ่ง ชักทิ้งท้าวชวนเด้า
ทิ้ง ตรงกับคำว่า ทิ้ง หมายถึง ค้าง ชัก ออกเสียงว่า “ตั้ง”
- บ่ร้าง - บ่ร้าง นานนักให้ ธิราชฝ้ายถึงเรา
บ่ร้าง หมายถึง ไม่ควร ไม่น่าจะ ออกเสียงว่า “บ่หล้าง”
- ปือ - เหล่าฝูงข้าฝ้ายหนี ตีกันปือขึ้นไป
ปือ หมายถึง พุ่งไปอย่างรวดเร็ว ขว้างไป
- ผิดใจ - ไคผิดใจสองเจ้า ควรเคียดถาจึงเด้า แยกฟ้าทั้งสอง
ผิดใจ หมายถึง โกรธเคือง ไม่พอใจมาก ๆ
- พะ - อย่าไปพะหน้าจ๊ก คินเมื่อ ถาพี
พะ หมายถึง พบ ออกเสียงว่า “ปะะ”
- พริบ - พิศับพริบไอ้อ้า เทพไส้ ยาโฉน
พริบ หมายถึง กระทบดา
- พรุก - ไปพรุกควรพอดี อย่าช้า
พรุก หมายถึง วันพรุ้งนี้ ออกเสียงว่า “วันผู้๊ก”
- เมื่อ - สองนางเมื่อเห็นวัน จูงทันออกปากป่า
- เข้าไปแล้วเข้าจ๊ก คินเมื่อ ลูกเอย
เมื่อ หมายถึง กลับ
- แ่วน - พระจันทร์ส่องพักตรา ต่างแ่วน ทองนา
แ่วน หมายถึง กระจก

- สว่าง - ลอบพิตรเจ้าช้าง สว่างกลุ่ม หายมัว
 - เจ้าเคลื่อนทุกข์ บางเบา สว่างร้อน
 สว่าง หมายถึง สว่าง คลาย ออกเสียงควบกล้ำว่า “สว่าง”
สว่าง
- สะทก - ครั้นฟังทาบตืออก สะทกผสมเผ้า เกล้าทรสาย
 สะทก หมายถึง ตึง กระตุก ออกเสียงว่า “สะตัก”
- สับปลี - พรางตัวเองดั่งนี้ หน้าใช้หน้าสับปลี มาไขว่ล้อยเอาเพื่อ
 สับปลี หมายถึง สับปลับ กลับกลอก
- หั้น - จรฝ้ายไปถึงหั้น คั้นทางไปบ่หึ่ง
 - เจ้าช่วยเก็บให้หั้น จุงให้เต็มใจ
 หั้น หมายถึง นั่น ที่นั่น
- เอ็นคู - เอ็นคูสองนางตกใจกลัว ระวังหัวอกสัน
 - มิสอนก็อย่าร่ำ มาหยัน อีกรา
 มีเอ็นคูออกกัน ดั่งนี้
 เอ็นคู หมายถึง สงสาร เห็นใจ

3. การศึกษาภาษาถิ่นเป็นการช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เพราะการศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยกระตุ้นให้เจ้าของภาษาเกิดความภาคภูมิใจในภาษาของตน อันจะนำไปสู่การนำมาใช้พูดจากันอยู่ตลอดเวลาซึ่งจะช่วยรักษาภาษาถิ่นให้คงอยู่สืบไป

4. การศึกษาภาษาถิ่นช่วยให้การศึกษาศาสตร์เชิงประวัติและเปรียบเทียบได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า การศึกษาภาษาถิ่นไม่ว่าจะเป็นภาษาใดก็ตาม ย่อมให้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างยิ่ง